పుస్తకం ఓ నేస్తం
- పద్మవల్లి

నెలనెలా మీ కోసం.. ఓ మంచి పుస్తకం

జీవించడం నేర్పిన గురువు

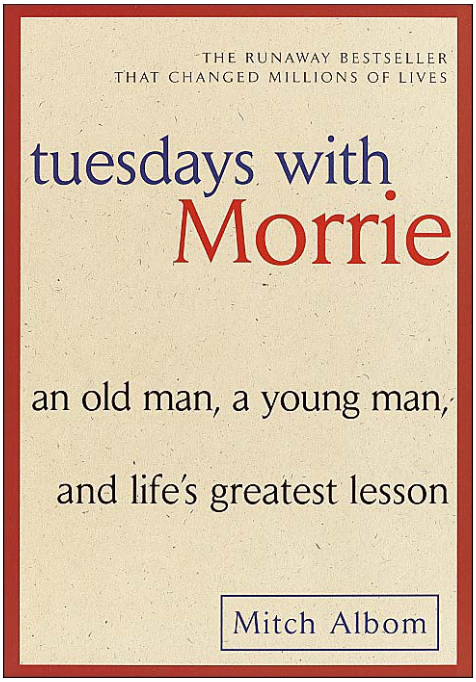

జీవితంలో ఒక్కో దశలో మనకి ఎందరో కలుస్తారు. కొంతమందితో అవ్యక్తమయిన అనుబంధం పెంచుకుంటాం. స్నేహితులు, బంధువులు, గురువులు లేదా ఏ బస్ స్టాప్ లోనో రోజూ కలిసే పరిచయస్తులో ఎవరైనా కావొచ్చు. కొంతకాలం పాటూ వాళ్ళు మనకి జీవితంలో అతి ముఖ్యమయిన భాగంగా మారిపోతారు. మనం వేసే ప్రతీ అడుగులోనూ వారి ప్రభావం ఎంతోకొంత ఉంటుంది. వాళ్ళు మనతో లేని జీవితం అనేది వూహించడానికే కష్టంగా ఉండే క్షణాలూ ఉంటాయి. కానీ కాలం ఓ మాయల మరాఠీ. అది చేసే ఇంద్రజాలంలో అపురూపమని మురిసిపోయినవెన్నో కొన్నాళ్ళకి మసిపూసినట్టు మరుగున పడిపోతాయి. ఎప్పుడో జీవితంలో మరికొన్ని దశలు దాటేసాకా, హఠాత్తుగా ఏ పిలుపూ లేకుండానే ఆ జ్ఞాపకాలు మళ్ళీ మనసుని తడుముతాయి. ఒకప్పుడు మనకెంతో ముఖ్యం అనుకున్నవాళ్ళని అలా ఎలా మర్చిపోయామా అని మనమే ఆశ్చర్యపోతాం. ఆ స్నేహాన్ని కొనసాగించలేకపోయిందుకు సిగ్గుపడతాం. బ్రతుకు బరువు అని సర్ది చెప్పుకుంటాం. ఆ జ్ఞాపకాల ఒడిలో కొత్త చైతన్యాన్ని నింపుకోడానికి ప్రయత్నిస్తాం. మనిషి జీవితంలో ఇవన్నీ అతి సాధారణ పరిణామాలు. కొంతమంది ప్రభావం కదిలిపోయే మేఘాల్లా ఆ దశ దాటగానే మరలిపోతే, కొంతమంది ఉనికి మనం తాత్కాలికంగా మర్చిపోయినా ఏదో ఒకరకంగా ఎప్పుడూ మనవెంటే ఉంటుంది. వారి జ్ఞాపకాలు, ఆ అనుభూతుల పరిమళాలు వాసెన కట్టిన మొగలిపొత్తులా ఏ అవ్యక్త క్షణాల్లోనో మనసుని పలకరించి పులకరింప చేస్తాయి. వారినుంచి నేర్చుకున్న విలువైన పాఠాలు జీవితాంతం తోడుగా ఉండటమే కాకుండా, పరిధులు విస్తరించి చుట్టూ ఉన్నవారి జీవితాలను కూడా స్పృశిస్తాయి.

మృత్యుముఖంలో ఉన్న ఓ టీచర్, జీవించడం మర్చిపోయి కేవలం బ్రతుకు మాత్రమే సాగిస్తున్న తన ప్రియశిష్యుడికి, జీవించడం ఎలానో నేర్పిన పాఠాలు ‘Tuesdays with Morrie’ – ‘an old man, a young man and life's greatest lesson’ అనే టేగ్ లైన్ తో అక్షరబద్ధం చెయ్యబడ్డ ఓ మెమోయిర్ (స్మృతి సంస్మరణ).

మిచ్ (Mitch Albom) 1979 లో కాలేజ్ నుండి గ్రాడ్యుయేట్ అయాడు. పియానిస్ట్ గా పేరు తెచ్చుకోవాలనేది అతని ఆశ. అయితే బయట ప్రపంచంలో పరిస్థితులు తను కాలేజ్ లో ఉండగా వూహించినంతగా రంగుల లోకంలా లేదు. తరువాత కొన్నేళ్ళు పాటలు వ్రాయడం, మ్యూజిక్ బేండ్ లో పనిచెయ్యడం లాంటివి చాలా చేసాడు కానీ ఏదీ కలిసి రాలేదు. సంతృప్తినీ ఇవ్వలేదు. ఊర్లు మారాడు. అదే సమయంలో మిచ్ కి బాగా ఇష్టమయిన అంకుల్ ఒకాయన చిన్నవయసులోనే కేన్సర్తో పోయారు. చనిపోయేముందు ఆయన చిన్నవాళ్ళయిన తనపిల్లల గురించి పడిన బెంగ మిచ్ మీద విపరీతమైన ప్రభావాన్ని చూపించింది. కాలం తన చేతిలోంచి ఇసుకలా జారిపోతుందని, దాన్ని తన చేతుల్లోకి తీసోకపోతే తన అంకుల్ లానే ఏమీ సాధించకుండానే పోతానని అతనికి అనిపించింది. మళ్ళీ కాలేజీలో చేరి జర్నలిజంలో మాస్టర్స్ డిగ్రీ చేసాడు. డెట్రాయిట్లో స్థిరపడి ఒక ప్రముఖ పత్రికలో స్పోర్ట్స్ న్యూస్ రిపోర్టర్గా పనిచేస్తూ, వివిధ మేగజైన్స్ కి స్పోర్ట్స్ కాలమ్స్ వ్రాయడం, స్పోర్ట్స్ బుక్స్ వ్రాయడం, ప్రముఖ ఆటగాళ్ల ఇంటర్వ్యూలు, రేడియో షోస్, టీవీ షోస్ ...వీటితో వూపిరి పీల్చుకోడానికి తీరికలేనంత బిజీ అయిపోయాడు. తను ఎన్నడూ ఊహించనంత డబ్బు సంపాదించాడు. ఎన్నో వైభోగాలు అమర్చుకున్నాడు. ప్రేమించిన అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఎందుకో అతనికి తను కూడా తన అంకుల్ లాగే వయసు మించకుండానే పోతానని బాగా నమ్మకం. అది జరిగేలోగానే వీలయినంతగా ఆనందంగా జీవితాన్ని అనుభవించాలనీ, ఏదేదో సాధించాలనీ అతని ఆశ. దానికోసం ప్రతీ క్షణం శ్రమించాడు. పిల్లలు కావాలనుకున్నా, కుటుంబ జీవితాన్ని మొదలెట్టడానికి కూడా తీరికలేనంత బిజీ అయిపోయాడు. అంతర్జాతీయ స్పోర్ట్స్ జర్నలిస్ట్గా ఎదిగాడు. ఆ పరిణామంలో స్నేహితులందరినీ మర్చిపోయాడు. సన్నిహిత మిత్రులతో కూడా కాంటాక్ట్స్ తగ్గిపోయాయి. ఎవరెక్కడున్నారో కూడా తెలీకుండా పోయింది.

బ్రతుకు వెంట పరుగుల్లో మనం జీవించడం మర్చిపోయిన క్షణాలు ఉంటాయి. ఒక్కసారి ఆగి వెనక్కి చూసుకుని సాధించామనుకుని మురిసిపోతున్న వాటిని బేరీజు వేసుకుని, 'ఇదేనా నేను సాధించింది? ఇది మాత్రమేనా? ఇదేనా నాకు నిజంగా కావాల్సింది? నేనేం కోల్పోతున్నాను?' అని నిజాయితీగా ప్రశ్నించుకుంటే దొరికే సమాధానం మనలో చాలామందికి సంతృప్తిని కలిగించదు. అయితే అలా ఆగి మనల్ని మనం చెక్ చేసుకునే అవకాశం, ఆలోచనా కూడా మనంతట మనకి రావట. మనలో ఆ తృష్ణని రేకెత్తించే వాళ్ళెవరో రావాలి... మిచ్ జీవితంలోకి మోరీ వచ్చినట్టు.

మోరీ (Morrie Schwartz) బోస్టన్ కు దగ్గరలో ఉన్న Brandeis University లో సోషియాలజీ ప్రొఫెసర్. బ్రతకడానికీ జీవించడానికీ తేడా ఉందని తెలిసిన వ్యక్తి. ఎపుడూ నవ్వుతూ, అందరినీ ఆప్యాయంగా పలకరిస్తూ, అందరితో అభిమానంగా ఉండేవారు. డాన్స్ చెయ్యడం అంటే అతనికి చాలా ఇష్టం. వీకెండ్ పార్టీల్లో అలుపెరగకుండా డాన్స్ చేసే అతనిని చూస్తే అందరికీ ఆశ్చర్యంగానూ ఉత్సాహంగానూ ఉండేది. చిన్న పెద్దా అందరూ ఆయనతో కాలం గడపడానికి ఎంతో ఇష్టపడేవారు. చదువు అంటే కేవలం పుస్తకాలలోని విషయాలే కాదు, మానవ సంబంధాలూ, అనుబంధాలూ గురించి ముఖ్యంగా తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం చాలా ఉందని నమ్మిన మనిషి. విద్యార్థులతో కలిసి రకరకాల గ్రూప్ ఏక్టివిటీస్ చేయిస్తూ సోషియాలజీలో వివిధ అంశాలు ప్రాక్టికల్గా బోధించేవారు. తోటి మనిషి మీద, ప్రేమ నమ్మకం ముఖ్యమయిన విషయాలనీ, మనల్ని ప్రేమించే వాళ్ళు లేనినాడు మనమంతా రెక్కలు తెగిన పక్షులం అనీ అనేవారు. "The culture we have does not make people feel good about themselves. And you have to be strong enough to say if the culture doesn't work, don't buy it." అన్నది ఆయన సిద్ధాంతం. దానికి తగ్గట్టే ఆయన ప్రపంచాన్ని ఆయన నిర్మించుకున్నారు. ఫ్రెండ్స్, కొలీగ్స్ తో కలిసి టైం స్పెండ్ చెయ్యటం, వారి సమస్యలు విని సలహాలివ్వడం, రకరకాల విషయాల మీద డిస్కషన్ గ్రూప్స్ నడపడం, పేదవారికి సహాయపడే కార్యక్రమాలు నిర్వహించడంలాంటివి చేసేవారు.

మిచ్ కాలేజీలో ఉన్న ప్రతీ సెమిస్టర్ లోనూ ఆయన బోధించిన క్లాస్ తీసుకున్నాడు. ప్రతీ రోజూ క్లాస్ అయిన తరువాత ఆయనతో కలిసి అనేక విషయాల మీద డిస్కషన్ చేసే వాడు. మిచ్ ఆయన్ను కోచ్ అని పిలిచేవాడు. అది ఆయనకెంతో ఇష్టంగా ఉండేది. ఇద్దరూ మంచి స్నేహితుల్లా గడిపేవారు. తన తండ్రితో కన్నా మోరీతో చనువుగా అన్ని విషయాలూ చర్చించేవాడు. ఆయన కూడా ఓపికగా అన్నీ చర్చించి అతనిని గైడ్ చేసేవారు. గ్రాడ్యుయేషన్ రోజున మిచ్ తల్లిదండ్రులతో ఆయన తన స్టూడెంట్ గురించి ఎంతో గర్వంగా చెప్పుకున్నారు. ప్రియశిష్యుడు వెళ్ళిపోతున్నాడన్న బాధతో ఆయన కళ్ళల్లో నీళ్ళు. 'అప్పుడప్పుడూ ఉత్తరాలు రాస్తూ ఉంటావు కదూ' అని ఆప్యాయంగా కౌగలించుకుని సాగనంపారు. మిచ్ కూడా తప్పకుండా అని ప్రామిస్ చేసాడు, అయితే దాన్ని నిలబెట్టుకోలేకపోయాడు. బ్రతుకు పరుగుల్లో అందరి జ్ఞాపకాలూ వెనక్కి తోసి పరుగు పందెంలో బిజీ అయిపోయాడు. అయితే తన పరుగు ఆపి తను బ్రతుకుతున్నానా, జీవిస్తున్నానా అని చెక్ చేసుకొనే అవకాశం అతనికి మోరీ రూపంలో వచ్చింది. ఒకరోజు ఏదో పనిచేస్తూ అసంకల్పితంగా టీవీ చానెల్స్ తిప్పుతూ ఉంటే ఒక ఛానెల్లో మోరీ ఫోటో, 'అతని గొప్పతనం మీరు కొద్ది సేపట్లో తెలుసుకుంటారు' అని ఏంకర్ వాఖ్యానం అతడి దృష్టిని ఆకర్షించింది.

మోరీ ఎపుడూ ఆరోగ్యంగానే ఉండేవారు. అయితే ఆయనకి అరవయ్యేళ్ళ వయసులో ఆస్థమా మొదలయ్యింది. 1994 లో నెమ్మదిగా నడక తడబడటం మొదలుపెట్టి, నడుస్తూ నడుస్తూ పట్టుతప్పి పడిపోవడం మొదలయ్యింది. అందరూ పెద్దవయసు కదా అనుకున్నారు, కానీ తనలో ఏదో తేడా ఉందని మోరీకి తెలుస్తోంది. డాక్టర్లు నానారకాల పరీక్షలు చేసి ఆయనకు Amyotrophic Lateral Sclerosis (ALS) అనే చాలా అరుదైన వ్యాధి వచ్చిందని తేల్చారు. అది మనిషి నరాలను కరిగించి, కండరాలను బలహీనం చేస్తుందట. నెమ్మదిగా కాళ్ళ నుండీ మొదలై శరీరం పైవరకూ ప్రాకి, స్వయంగా నిలబడటానికే కాదు, కనీసం వూపిరి తీసుకోడానికి కూడా చేతకాని మైనపు ముద్దని చేసి వదులుతుందట. డాక్టర్లు అతనికి ఓ రెండేళ్ళ సమయం మాత్రమే మిగిలి ఉందని చెప్పారు. మోరీకి తన ప్రపంచం తిరగబడిన ఫీలింగ్. ఆ వార్తని జీర్ణించుకోవడానికి కొంచెం సమయం పట్టింది. మోరీ ముందు రెండు ప్రశ్నలు. ఇప్పుడు తనేం చెయ్యాలి? వచ్చిన రోగం దాచుకుని, కుమిలిపోతూ మిగిలిన కాస్త సమయం వృధా చెయ్యాలా? లేక ఉన్న కాస్త జీవితాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవాలా? మోరీ రెండోదే ఎంచుకున్నారు. తన మిగిలిన జీవితాన్ని ఆనందంగా సంపూర్తిగా గడపాలనుకున్నారు. తనకి ఓపిక ఉన్నంతవరకూ కాలేజీలో క్లాసులు బోధించారు.

కొన్నాళ్ళకి డ్రైవింగ్, నడక, స్విమ్మింగ్ ఒక్కోటీ స్వయంగా చేసుకోగలిగిన పనులన్నీ ఆగిపోయాయి. శరీరం కదలలేక వీల్ చైర్ కి అంకితం అయిపొయింది. మజిల్స్ బిగుసుకుపోయి శరీరం కదలటం కూడా కష్టం అయిపోయింది. నర్స్ లు ఇంటికి వచ్చి మజిల్స్ ఎక్సర్సైజ్ చేయిస్తున్నారు. బాత్రూంకి వెళ్ళాలన్నా ఎవరో ఒకరు లేపి తీసుకువెళ్ళాలి. నలుగురు నర్సులు అతనికి సాయం చెయ్యడానికి నియమించబడ్డారు. మిత్రులు, కొలీగ్స్, బంధువులు ఎందరో వచ్చి మోరీని కలిసి మాట్లాడి వెళ్ళేవారు. వాళ్ళని ఒకటే కోరిక కోరారు మోరీ. 'తన మీద జాలి చూపించొద్దనీ, ఎప్పటిలాగే తనతో సమస్యలు చర్చించమనీ, తనని వచ్చి చూడటమో, ఫోన్లో మాట్లాడటమో చేస్తుండమని' అడిగారు. రాను రానూ అతనిని చూడటానికి వచ్చే విజిటర్స్ సంఖ్య పెరిగిపోయింది. అందరికీ విచిత్రం, తొందరలో చనిపోతానని తెలిసిన మనిషి దాన్ని ఎలా ఎదుర్కొంటున్నాడా అని. ఆయన చావు గురించి డిస్కషన్ గ్రూప్స్ నడిపేవారు. చావు అంటే అంతం కాదనీ, అవగాహనలేక మనిషి చావంటే ఎంత భయపడతాడో లాంటి విషయాల మీద చర్చించేవారు.

ఒకరోజు మోరీ తన కొలీగ్ చనిపోతే అతని ఫ్యునరల్ కి వెళ్ళి వచ్చారు. అక్కడ చనిపోయిన మనిషి గురించి ఎందరో ఎంతో ప్రేమగా ఎన్నో సంగతులు గుర్తుకు తెచ్చుకుని స్మరించుకోడం చూసి, 'అవి వినడానికి ఆ మనిషి ఇపుడు లేడే. ఏం ఉపయోగం' అని అతనికి ఎంతో దుఃఖం వచ్చింది. దానితో అతనికో ఆలోచన వచ్చి బ్రతికుండగానే తన ఫ్యునరల్ చెయ్యమని తన ఫేమిలీని అడిగారు.

బంధుమిత్రులెందరో ఎన్నో ఆప్యాయమైన విషయాలు మాట్లాడి, ఎన్నో మంచి మంచి సంగతులు గుర్తు చేసుకున్నారు. వారందరితోబాటు ఆయన కూడా నవ్వారు, ఏడ్చారు. సాధారణంగా మనం మనకు బాగా కావాల్సిన వాళ్లకు కూడా వాళ్ళ మీద మన ఇష్టాన్ని, అభిప్రాయాన్ని చెప్పకుండా సమయం మించేవరకూ ఆగుతాం. కానీ ఆయన వారి గురించి చెప్పాలనుకున్న మంచి విషయాలన్నీ చెప్పి వాళ్ళ ఆనందాన్ని తానూ అనుభవించారు.

కొన్ని నెలలకు మనిషి మొత్తంగా మంచానికి అంకితం అయిపోయారు. వీల్ చైర్ లోంచి బెడ్ మీదకి మార్చాలంటే మనుషులు బస్తా ఎత్తినట్టు ఎత్తి పెట్టాల్సిందే. అయినా కూడా ఆయన డిప్రెషన్ దగ్గరికి రానివ్వలేదు. ఆలోచనొచ్చినప్పుడల్లా కాగితాల మీద వ్రాయటం మొదలుపెట్టారు. “గతాన్ని మర్చిపోకు. వదిలెయ్యకు. గతాన్ని గతంగా అంగీకరించు.' , 'నీకు సాధ్యాసాధ్యాలు అర్థం చేసుకో.', 'ముందు నిన్ను నువ్వు క్షమించుకోవడం నేర్చుకుంటే, ఇతరులని క్షమించగలవు.' లాంటి చిన్న చిన్న సూత్రాలు కొన్ని వ్రాసారు. అవి చూసిన అతని ఫ్రెండ్ ఒకాయన, ఒక పత్రిక రిపోర్టర్కి పంపితే అతను వాటితో కలిపి మోరీ మీద 'A professor's Final Course: His Own Death' అని ఒక చిన్న పరిచయవ్యాసం వ్రాసారు. అది ABC Nightline ప్రొడ్యూసర్స్ దృష్టిని ఆకర్షించింది. ఆ ప్రోగ్రాం నిర్వహించే ఫేమస్ రిపోర్టర్ Ted Koppel మోరీ ఇంటికి వచ్చి అతని కథని, సందేశాన్ని తమ ప్రోగ్రామ్లో ప్రసారం చేస్తామని అడిగారు. అలా మోరీ విషయం మేసాచూసెట్స్ దాటి టీవీలకి ఎక్కింది.

ఆ ప్రోగ్రాం చూసిన మిచ్ కి, మోరీతో తన అనుబంధం, టచ్ లో ఉంటానని తను చేసిన వాగ్దానం గుర్తుకు వచ్చాయి. దాన్ని నిలబెట్టుకోనందుకు సిగ్గుపడ్డాడు. అతనికి అప్పుడప్పుడూ 'మానవత్వంతో హార్దిక సంబంధాలతో జీవించడం ఎలానో' నేర్పిన మోరీ గుర్తుకు వచ్చినా ఆర్థిక లక్ష్యాల పరుగులో అవన్నీ గతజన్మ జ్ఞాపకాలుగా మిగిలిపోయాయి. వెంటనే మోరీని చూడాలని డిట్రాయిట్ నుండి బయలుదేరాడు.

మిచ్ ని చూడగానే మోరీ ఎంతో ఆనందంతో దగ్గరికి పిలిచి కౌగలించుకున్నారు. ఎన్నో ఏళ్ళ నుండీ కలవని వ్యక్తితో మాట్లాడుతున్నట్టు కాకుండా, ఏదో కొన్నాళ్ళు వూరెళ్ళి వచ్చిన స్నేహితుడితో మాట్లాడినట్టు కుశల ప్రశ్నలు అడిగారు. 'ఏం చేస్తున్నావు? నీ చుట్టూ ఉన్న సమాజానికి నువ్వేమన్నా చేస్తున్నావా? మనిషిగా బ్రతుకటానికి ప్రయత్నిస్తున్నావు కదూ?' లాంటి ప్రశ్నలు, తన మిగిలిన స్నేహితులేం చేస్తున్నారో అనీ అడిగారు. ఇన్నేళ్ళ తర్వాత కూడా ఆయనకి ప్రతీ ఒక్కరూ పేరుతొ సహా గుర్తే. వాళ్ళెక్కడున్నారో కూడా తనకి తెలీదని చెప్పడాని మిచ్ సిగ్గుపడ్డాడు. డబ్బు, పదవుల వెనక తన పరుగులు గుర్తొచ్చి తల దించుకున్నాడు. 'నీకు తెలుసా నేను తొందరలో చనిపోబోతున్నాను' అని అడిగి వివరాలు చెప్పారు. 'చనిపోతున్నందుకు తనకేం బెంగ లేదనీ, కానీ నెమ్మదిగా తను శారీరక ప్రాధమిక అవసరాలకి కూడా వేరే వాళ్ళ మీద ఆధారపడాల్సి వస్తుందనీ, అదే తనని ఎక్కువ బాధిస్తుందని' చెప్పారు. మిచ్ తిరిగి వెళ్లబోయే ముందు ఆయన 'మళ్ళీ వచ్చి నన్ను చూస్తావు కదూ' అని అడిగితే వస్తానని మాట ఇచ్చాడు.

మోరీ దగ్గర నుంచి తిరిగి వచ్చాక, ఏ పని చేస్తున్నా, ఎంత బిజీగా ఉన్నా, మిచ్ కి మోరీ పదే పదే గుర్తు రాసాగారు. తను గడుపుతున్న జీవితం, తన చుట్టూ ఉన్న సమాజం ఎంత అసంబద్ధంగా నడుస్తున్నాయో అర్థమయ్యింది. 'ఈ సమాజం మనల్ని అవకాశాల వెంట పరుగులు తీయిస్తుంది. ఎంత పొందినా మనల్ని సంతృప్తి చెందనివ్వదు' అన్న మోరీ మాటల్లో నిజం అర్థం కాసాగింది. నెమ్మదిగా తన జీవితాన్ని దారిలో పెట్టుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. విదేశాల్లో చేస్తున్న అసైన్మెంట్ ఆపేసి తిరిగి డెట్రాయిట్ తిరిగి వచ్చేసాడు. కానీ అక్కడ తను పని చేసే న్యూస్ పేపర్ యూనియన్ గొడవలతో స్ట్రైక్ లో ఉండటంతో కొన్ని రోజులు ఖాళీ దొరికింది. మోరీ కి ఫోన్ చేసి మాట్లాడి, ఆపై వచ్చే మంగళవారం కలవాలని అనుకున్నారు.

అలా మొదలైన మంగళవారం మీటింగ్స్ పదమూడు వారాలు సాగింది. ప్రతీ మంగళవారం ఉదయాన్నే మిచ్ డెట్రాయిట్ నుండి ఫ్లైట్ లో బోస్టన్ వెళ్ళేవాడు. సాయంత్రం వరకూ మోరీతో గడిపే వాడు. ఆయన కూడా మిచ్ కోసం ఎంతో ఆత్రంగా ఎదురు చూసేవారు. తిరిగి సాయంత్రం డెట్రాయిట్ వెళ్ళిపోయేవాడు. ఆ పదమూడు వారాల్లోనూ మోరీ ఆరోగ్య పరిస్థితి ఎంత క్షీణించిందో అన్నదానికి మిచ్ ప్రత్యక్ష సాక్షి అయినట్టే, ఆయన వ్యక్తిత్వపు విశ్వరూపానికీ తనే సాక్షి. ప్రతీవారం ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడుకున్నారు. ప్రేమ, కుటుంబం, సంఘం, భయం, చావు, క్షమ, భావోద్వేగాలు, పశ్చాత్తాపాలు లాంటి విషయాల మీద ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడుకునే వారు. లోకంలో జరుగుతున్న అమానుష విషయాల పట్ల ఆయన బాధపడేవారు. బ్రతకటం వేరు జీవించడం వేరు అని చెప్పేవారు. ఆయన మాట్లాడితే మిచ్ వింటూ ఉండేవాడు. మొదటివారం గడిచాక అతనికి, ఆయన మాటలు మళ్ళీ మళ్ళీ వినడానికి తమ దగ్గర అట్టే టైం లేదని అనిపించింది. దానితో ఆయన మాటలు రికార్డ్ చేసి జ్ఞాపకంగా దాచుకోవాలనుకుని టేప్ రికార్డర్ లో రికార్డ్ చేసాడు. ఆయనతో గడిపిన సమయం, ఆయన మాటలు మిచ్ దృక్పధాన్ని మార్చాయి. తన జీవితాన్ని పూర్తిగా సంతృప్తికరంగా మార్చుకోవడానికి ఎంతో సహాయం చేసాయి.

రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ మోరీ పరిస్థితి విషమం కాసాగింది. ఆహారంగా ద్రవ పదార్ధాలు తీసుకోడం కూడా గొంతులోని కండరాలు సహకరించకపోవడంతో కష్టమయిపోయేది. వూపిరి తీసుకోడం కష్టమయ్యి ఆక్సిజన్ ట్యూబ్ సహాయం తీసుకోవాల్సి వచ్చింది. ఆస్థమా దగ్గు ఎక్కువయి, వూపిరితిత్తుల్లోకి కఫం వచ్చి మాట్లాడనివ్వకుండా చేసేవి. ఆఖరికి జారిన కళ్ళద్దాలు సరిచేసుకోడానికి కూడా వేళ్ళు సహకరించేవి కాదు. మాట్లాడుతుండగా దగ్గు వచ్చి చాలాసేపు ఉక్కిరిబిక్కిరి అయ్యేవారు. అయినాకూడా మాట్లాడటం ఆపలేదు. మనుషులతో సమయం గడపటానికే ఇష్టపడేవారు. అయినా ఆయన ఏరోజూ అధైర్యాన్ని గానీ, దుఃఖాన్ని గానీ దగ్గరికి రానివ్వలేదు. ఎవరినీ తనకు పనుల్లో సహాయం అడగడానికి సిగ్గుపడలేదు. మీ పరిస్థితికి మీకు బాధ కలగదా అని అడిగినదానికి, ‘ఉదయం లేవగానే నా పరిస్థితి గుర్తొచ్చి బాధ కలుగుతుంది. ఏడుస్తాను. అదీ ఒక రెండు నిముషాలు మాత్రమే. వెంటనే ఇంకా నేను ఆనందంగా నావాళ్ళతో గడపగలిగే సమయం ఉన్నందుకు సంతోషిస్తాను. అంతకన్నా దాని గురించి ఎక్కువ బాధపడను.’ అని చెప్పారు. ఆయనకి తనని ప్రేమించే భార్య, ఇద్దరు కొడుకులు ఉన్నారు. వారు తమ ఉద్యోగాలు వదిలి సమయం ఆయనతో గడిపడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. కానీ ఆయన వద్దని వారించి, వీలయినప్పుడల్లా తనతో సమయం గడపమని కోరారు. వాళ్ళు తన కోసం ఉన్నారన్న ధైర్యమే ఆయనకి ఎనలేని ఆస్తి.

తనని సమాధి చెయ్యటానికి ఒక చెరువు గట్టుమీద చెట్టు క్రింద ప్రశాంతమైన చోటు ఎంచుకున్నారు. ‘తరువాత కూడా నువ్వు నాతో మాట్లాడటానికి వస్తావు కదూ’ అని అడిగితే మిచ్ ‘మీరు మాట్లాడే మాటలు వినబడనపుడు నావల్ల కాదు’ అన్నాడు. ‘అపుడు నువ్వు మాట్లాడితే నేను వింటాను.’ అని అన్నారు.

పద్నాలుగో మంగళవారానికి ఆయన పరిస్థితి చాలా క్షీణించింది. నీరసంతో రోజంతా పడుకునే ఉండేవారు. మనుషులతో గడపడానికి ఇష్టపడే మనిషి, అన్ని అపాయింట్మెంట్స్ కేన్సిల్ చేసుకున్నారు. మిచ్ ని ఆఖరుసారి హత్తుకుని, అతని చెయ్యి తన గుండెల మీద పెట్టుకుని కన్నీళ్ళు కార్చారు. మిచ్ కూడా ఆయన్ని హత్తుకుని మొదటిసారి కన్నీళ్ళు కార్చాడు. మళ్ళీ వచ్చే వారం వస్తానని చెప్పి వచ్చేసాడు.

ఆ శనివారం నవంబర్ 4, 1995 న మోరీ తనకి కావల్సిన వాళ్లందరూ ఇంట్లో ఉండగా ప్రశాంతంగా నిద్రలో మరణించారు. ఆయన ఫ్యునరల్ అతి ముఖ్యమైన బంధుమిత్రులతో జరిగింది. సమాధి దగ్గర మిచ్ ఆయన చెప్పినట్టుగా మౌనంగా ఆయనతో సంభాషించడానికి ప్రయత్నిస్తే అది ఎంతో సహజంగా అనిపించిందట. అతను ఆశ్చర్యపోయి చూసుకుంటే అది మంగళవారం కావటంతో అందులో ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదని అనిపించింది అతనికి. ఇద్దరి విషయంలోనూ మంగళవారం అనుకోకుండా కలిసి వచ్చిందంటాడు మిచ్. కాలేజీలో కూడా ఎక్కువగా ఆయన క్లాసులు, ఆయనతో కలిసి డిస్కషన్ రోజులు చాలా వరకూ మంగళవారాలే ఉండేవట. మంగళవారం మా

ఇద్దరిదీ అంటాడు అతను. మిచ్ రచనల్లో కనిపించే భావాల వెనుక, చేస్తున్న సామాజిక కార్యక్రమాల వెనుక మోరీ ప్రభావం చాలా ఉందని అర్ధమవుతుంది.

ప్రతీ వారం ఇద్దరి మధ్యా జరుగుతున్న సంభాషణ / చర్చ పుస్తకంగా తీసుకురావాలన్నది మోరీ ఆలోచనేనట. ఆ ఆలోచన మిచ్ బయట పెట్టగానే చాలామంది పబ్లిషర్స్ దాన్ని ప్రచురించడానికి ముందుకు వచ్చారట. పుస్తకానికి పేరు కూడా ఇద్దరి ఆలోచన్లనుంచీ పుట్టినదే. కాకపోతే పుస్తకంగా వచ్చినపుడు చూడటానికి మోరీ లేరు.

ఈ పుస్తకాన్ని మొదట 1997లో ప్రచురించారు. 2000 సంవత్సరంలో New York Times Non-Fiction Bestsellers అవార్డ్ పొందింది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా 15 మిలియన్ కాపీలు అమ్ముడయి , 50 ప్రచురణలు వచ్చాయిట. అతి ప్రభావవంతమైన మెమోయిర్ గా గుర్తింపు పొందింది ఈపుస్తకం. దీని ఆధారంగా 1999లో Jack Lemmon, Hank Azaria ముఖ్యపాత్రధారులుగా లఘుచిత్రం నిర్మించారు. ఈ చిత్రానికి 2000 లో best TV film, best lead actor, best supporting actor అవార్డులు లభించాయి.

ఇద్దరి సంభాషణల వివరాలూ, అందులోని మోరీ బోధించిన విషయాలు, ఆయన ఆలోచనలూ ఈ పరిచయ వ్యాసం పరిధిలో వ్రాయటం వీలుకాని పని. అందుకని కొన్ని సందర్భాల్లో ఆయన ఆలోచనలూ, కొన్ని ముఖ్యమైన ఆలోచింపచేసే మాటలు పరిచయం చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తాను. (ఇంకా వివరాలకు చివర రిసోర్స్ లిస్టు చూడండి.)

Nightline వాళ్ళు మొత్తం మూడు సార్లు ఆయన ఇంటర్వ్యూ ప్రసారం చేసారు. (మొదటిసారి ఆర్భాటంగా, ప్రముఖ రిపోర్టర్ని అన్న గర్వంతో వచ్చిన Ted Koppel, ఆయన వ్యక్తిత్వానికి ప్రభావితుడై చివరికి ఆయన్ని 'మై ఫ్రెండ్' అని ఇష్టంగా సంబోధించే స్థితికి వచ్చాడు.) చివరి ఇంటర్వ్యూలో ఇలా చెప్పారు మోరీ. *"I know when to say good bye. For me living means I can be responsive to the other person. It means I can show my emotions and my feelings. Talk to them. Feel with them. When that is gone, Morrie is gone."*

"మీరు పోయిన తరువాత అందరూ మిమ్మల్ని మర్చిపోతారన్న భయముందా మీకు?' అని అడిగినదానికి మోరీ జవాబు *"I don't think I will be. I've got so many people who have been involved with me in close, intimate ways. And love is how you stay alive, even after you are gone."*

ఒక చిన్న సంఘటనతో తను దూరం చేసుకున్న స్నేహితుని గురించి మాట్లాడుతూ, అతను పోయేక కానీ తనెంత పొరపాటు చేసారో తెలీలేదని బాధపడుతూ ఇలా చెప్పారు. *"It's not just other people we need to forgive. We also need to forgive ourselves. For all the things we didn't do. All the things we should have done. You can't get stuck on the regrets of what should have happened."*

కొందరితో మనం ఎన్ని గంటలు మాట్లాడినా తనివి తీరదు. కొందరితో మాట్లాడటానికి ఒక్క వాక్యమూ పెగిలి రాదు. అతి అరుదుగా కొందరితో ఏమీ మాట్లాడనవసరం లేకుండానే ఎన్నో విషయాలు పంచుకోవచ్చు. మోరీ బెస్ట్ ఫ్రెండ్ వృద్ధ్యాప్యం వలన వినికిడి శక్తి కోల్పోయాడని తెలిసి Ted Koppel ఇంటర్వ్యూలో 'ఆయనకు వినబడదు. మీరు గట్టిగా మాట్లాడలేరు. మరి మీ ఇద్దరూ ముందు ముందు ఎలా సంభాషించుకుంటారు' అని అడిగినదానికి *"We will hold hands and there'll be a lot of love passing between us. Ted, we've had thirty-five years of friendship. You don't need speech or hearing to feel that."* అని మోరీ చెప్పిన సమాధానం నాకెంతో ఇష్టమయినది.

"Sometimes you cannot believe what you see, you have to believe what you feel. And if you are ever going to have other people trust you, you must feel that you can trust them, too—even when you're in the dark. Even when you're falling."

"People act as if death is contagious. It's not contagious. Death is as natural as life. It's part of the deal we made."

"As long as we can love each other, and remember the feeling of love we had, we can die without ever really going away. All the love you created is still there. All the memories are still there. You live on—in the hearts of everyone you have touched and nurtured while you were here. Death ends a life, not a relationship."

"There is no formula to relationships. They have to be negotiated in loving ways, with room for both parties, what they want and what they need, what they can do and what their life is like. Love is when you are as concerned about someone else's situation as you are about your own."

"The way you get meaning into your life is to devote yourself to loving others, devote yourself to your community around you, and devote yourself to creating something that gives you purpose and meaning."

"Everyone knows they're going to die, but nobody believes it. If we did, we would do things differently. But there's a better approach. To know you're going to die, and to be prepared for it at any time. That's better. That way you can actually be more involved in your life while you're living."

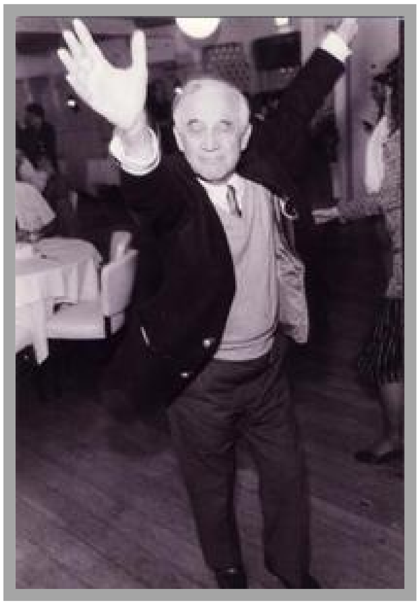

" people so hungry for love that they were accepting substitutes. They were embracing material things and expecting a sort of hug back. But it never works. You can't substitute material things for love or for gentleness or for tenderness or for a sense of comradeship. I can tell you, as I'm sitting here dying, when you most need it, neither money nor power will give you the feeling you're looking for, no matter how much of them you have."

"జీవించడం ఎలానో తెలిసినవాడికి, ఎలా మరణించాలో కూడా తెలుస్తుంది" – మోరీ

Interesting Resources:

- ఈ సినిమా యూ ట్యూబ్ లో చూడవచ్చు.
- ఈ పుస్తకం మొత్తం, రచయిత స్వయంగా చదివిన ఆడియో బుక్ రూపంలో ఇక్కడ లభ్యం.
- రచయిత వెబ్సైట్ లో మోరీ, మిచ్ ల అనుబంధం గురించి, ఫొటోలతో సహా ఇక్కడ చదవొచ్చు. ఇదే పేజీలో క్రింద మిచ్ మోరీల సంభాషణల ఒరిజినల్ రికార్డింగ్స్ కొన్ని భాగాలు వినొచ్చు.
- మిచ్ ని ఆయన రచనల గురించీ, మోరీ గురించీ ఒక స్కూల్ పిల్లాడు అడిగిన ప్రశ్నలూ, వాటికి మిచ్ సమాధానాలు చదవాలనుకుంటే ఇక్కడ చూడండి.

రచయిత గురించి: Mitch Albom వృత్తిపరంగా ఫ్రీలాన్స్ స్పోర్ట్స్ జర్నలిస్ట్. ప్రవృత్తి రచన. స్క్రీన్ ప్లే రచన, రేడియో & టీవీ ప్రోగ్రామ్స్ ప్రసారాలు, పాటలు వ్రాసి సంగీతం కూర్చడం, అన్నిటినీ మించి సంఘసేవ. 'Tuesdays with Morrie' స్పోర్ట్స్ కి సంబంధించని ఆయన మొదటి రచన. ఆయన వ్రాసిన ఫిక్షన్ నవలలు కూడా దాదాపు నలభై భాషల్లోకి అనువదించబడి మిలియన్ల కాపీలు అమ్ముడుపోయాయి. వాటిలో Five People you meet in Heaven, For One more day, The Time Keeper అనేవి ముఖ్యమైనవి. కొన్ని సేవాసంస్థలు ద్వారా ఛారిటీ పనులు కూడా విరివిగా చేస్తున్నారు. ఆ వివరాలు ఆయన వెబ్ సైట్లో చూడవచ్చు

(Pictures Source: internet)

(రచయిత్రి బ్లాగు http://padamatikoyila.blogspot.com/)

(వచ్చే నెల మరో మంచిపుస్తకంతో కలుసుకుందాం)